

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
Південноукраїнський центр професійного розвитку керівників та фахівців
соціономічної сфери

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ В АКАДЕМІЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ: ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

***Всеукраїнської науково-методичної конференції з міжнародною участю
06 червня 2026 року***

ОДЕСА

DOI: <https://doi.org/10.24195/CriticalThinking2026>

УДК: 378:159.955

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Музиченко Ганна В'ячеславівна - доктор політичних наук, професор, проректор з наукової роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Койчева Тетяна Іванівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, в.о. першого проректора з навчальної та науково-педагогічної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Ольга ЗБАРСЬКА (Olga Zbarskaya) - доктор наук, експерт у галузі креативного потенціалу людини, член академії ACSW, член The Textbook & Academic Authors Association, засновник та президент компанії «OZCREDO», автор книг та підручників.

Черненко Наталія Миколаївна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітнього менеджменту та публічного управління Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Папач Ольга Іванівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри математики і методики її викладання Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Дерік Ілона Морисівна - кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри перекладу і теоретичної та прикладної лінгвістики Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Листопад Олексій Анатолійович - доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

*Рекомендова вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(протокол №15 від 25 червня 2026 року.)*

Рецензенти:

Княжева Ірина Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри дошкільної педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

ГРИЧАНИК Наталія Іванівна

ФОРМУВАННЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ У ПРОЦЕСІ ОПАНУВАННЯ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Критичне мислення у сучасному академічному середовищі розглядається як одна з ключових метакомпетентностей, що визначає здатність особистості до самостійного, аргументованого й відповідального пізнання. У науковому дискурсі (статті І. Бондарчук, О. Пометун, Н. Пшеничної, О. Ступак, О. Шелевер, В.Ягоднікової та ін.) дана дефініція трактується як інтегративна інтелектуальна здатність, що охоплює аналіз, інтерпретацію, оцінювання інформації, виявлення логічних зв'язків, формулювання обґрунтованих висновків і рефлексію власних суджень. Це не лише конкретні когнітивні операції, а й відповідна культура мислення, яка передбачає відкритість до альтернативних позицій, здатність до сумніву, перевірки та переосмислення.

В умовах трансформації освіти, цифровізації та зростання обсягів інформації критичне мислення набуває особливого значення як механізм протидії поверхневому засвоєнню знань, некритичному сприйняттю інформації та проявам академічної недоброчесності. Саме тому його формування стає пріоритетним завданням підготовки майбутніх педагогів, зокрема вчителів зарубіжної літератури, професійна діяльність яких безпосередньо пов'язана з інтерпретацією текстів, роботою з різними смисловими рівнями та організацією дискусійного освітнього середовища.

Формування критичного мислення майбутніх учителів зарубіжної літератури здійснюється в межах чинної нормативно-правової бази, яка регламентує зміст і результати педагогічної освіти в Україні. У Законі України «Про освіту», який визначає компетентнісний підхід як засадничий принцип освітнього процесу, серед ключових компетентностей, що мають формуватися у здобувачів, прямо чи опосередковано представлено компоненти критичного мислення – уміння аналізувати інформацію, робити висновки, аргументувати позицію [1]. Закон України «Про вищу освіту» акцентує увагу на формуванні здатності до критичного мислення як складової загальних компетентностей випускника [2]. Важливим орієнтиром є також Концепція «Нова українська школа», у якій критичне мислення потрактовано як наскрізна компетентність, необхідна для успішної соціалізації особистості [3].

Нормативні документи, що регламентують вивчення зарубіжної літератури у закладах загальної середньої освіти (державні стандарти, типові освітні програми, навчальні програми, модельні навчальні програми), підкреслюють необхідність розвитку в учнів умінь аналізувати художній текст, інтерпретувати його в різних контекстах, висловлювати власну позицію. Відповідно, курс «Методика навчання зарубіжної літератури» у закладах вищої

освіти має бути зорієнтований на підготовку майбутнього вчителя до реалізації цих вимог.

Отже, нормативно-правове забезпечення створює чіткі передумови для цілеспрямованого формування критичного мислення як у процесі професійної підготовки майбутніх учителів, так і в їхній подальшій педагогічній діяльності.

Курс «Методика навчання зарубіжної літератури» має значний потенціал для розвитку критичного мислення майбутніх учителів, оскільки поєднує теоретичні засади літературознавства, педагогіки та практичні аспекти організації освітнього процесу. На заняттях з даної дисципліни студенти не лише засвоюють методичні підходи, а й осмислюють природу художнього тексту, специфіку його читання, сприйняття, аналізу, варіативність інтерпретацій. Особливість цього курсу полягає в тому, що він передбачає постійну роботу з неоднозначними смислами, альтернативними інтерпретаціями, різними культурними контекстами. Це створює природне середовище для розвитку таких складників критичного мислення, як аналіз, порівняння, аргументація, оцінювання.

Важливою умовою є організація освітнього процесу на засадах проблемності та діалогічності. Залучення здобувачів освіти до обговорення дискусійних питань, аналізу різних методичних підходів, моделювання уроків із різними дидактичними цілями сприяє формуванню здатності до самостійного мислення та обґрунтованого вибору педагогічних рішень.

Формування критичного мислення у процесі опанування методики навчання зарубіжної літератури забезпечується також через використання комплексу ефективних методів і прийомів, різноманітних сучасних технологій. По-перше, це проблемно-орієнтоване навчання, яке передбачає постановку перед студентами питань, що не мають однозначної відповіді. По-друге, ефективними є методи роботи з текстом, спрямовані на глибоке осмислення його змісту: аналітичне читання, порівняльний аналіз, виявлення авторської позиції, інтерпретація символіки тощо. Така діяльність сприяє формуванню вміння працювати з інформацією, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, робити висновки. По-третє, значний потенціал мають інтерактивні методи навчання: дискусії, дебати, робота в малих групах, кейс-метод. Вони створюють умови для обміну думками, аргументації власної позиції, критичного оцінювання різних точок зору.

Також важливим є моделювання педагогічних ситуацій, у межах якого студенти аналізують можливі варіанти різних форм організації освітнього процесу, прогнозують результати, оцінюють ефективність обраних методів. Така діяльність, відповідно, сприяє розвитку рефлексивного компонента критичного мислення.

Ефективність формування критичного мислення майбутніх учителів залежить від дотримання низки педагогічних умов:

- орієнтація освітнього процесу на активну позицію студента. Пасивне засвоєння інформації не сприяє розвитку критичного мислення, тоді як залучення до активної пізнавальної діяльності створює необхідні передумови для його формування;
- створення освітнього середовища, яке підтримує відкритість, толерантність до різних точок зору, готовність до дискусії. Це дозволяє майбутнім учителям вільно висловлювати власні думки, аргументувати їх і водночас критично оцінювати позиції інших;
- систематичність і послідовність у розвитку відповідних умінь. Критичне мислення не формується епізодично, воно потребує цілеспрямованої роботи впродовж усього періоду навчання;
- інтеграція теоретичних знань і практичної діяльності. Саме в процесі застосування знань у конкретних педагогічних ситуаціях відбувається їх осмислення та переосмислення.

Таким чином, формування критичного мислення майбутніх учителів у процесі опанування методики навчання зарубіжної літератури є комплексним і багатовимірним процесом, що ґрунтується на поєднанні нормативно визначених вимог і дидактичних можливостей відповідного курсу.

Список використаних джерел:

1. Закон України про освіту. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
2. Закон України про освіту. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
3. Концепція «Нова українська школа». URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>

ГУМЕНЮК Ярослав Олександрович

КРЕАТИВНЕ МИСЛЕННЯ ПРИ АНАЛІЗІ НЕСТАНДАРТНИХ ЗАДАЧ З ФІЗИКИ. РОЗУМ ПРОТИ ШІ.

У сучасному світі, де стрімко розвиваються цифрові технології, особливого значення набуває питання співвідношення людського мислення та штучного інтелекту. Це особливо помітно у сфері розв'язування нестандартних задач з фізики — тих, що виходять за межі шаблонних алгоритмів і вимагають не лише знань, а й творчого підходу. Саме тут креативне мислення стає визначальним чинником, який дозволяє людині не просто знаходити відповіді, а відкривати нові способи розуміння фізичних явищ.

Нестандартні фізичні задачі — це задачі, які не мають очевидного алгоритму розв'язання. Вони часто поєднують кілька тем, вимагають побудови моделі, оцінки порядку величин або навіть інтуїтивного припущення. У таких

training	ефективності психологічного тренінгу	
Natalia Horlo Development of critical thinking of political science students in the process of forming a methodological culture of a researcher	Горло Наталія Розвиток критичного мислення студентів-політологів у процесі формування методологічної культури дослідника	65
Andrii Horodynskyi Analytical thinking as a necessary component of personnel rotation practice in the public service	Городинський Андрій Аналітичне мислення як необхідна складова практики кадрової ротації на публічній службі	68
Iryna Hrechyshkina Professional training of preschool teachers: a practical aspect	Гречишкіна Ірина Професійна підготовка вихователів здо: практичний аспект	71
Andrii Hrechka Critical thinking and artificial intelligence: symbiosis or suspended animation	Гречка Андрій Критичне мислення та штучний інтелект: симбіоз чи анабіоз	73
Svitlana Hryhorieva Maternal control as a factor in dysfunction of thalamo-fronto-parietal networks in adolescence	Григор'єва Світлана Материнський контроль як чинник дисфункції таламо-фронтально-парієтальних мереж у підлітковому віці	75
Nataliia Hrychanik Formation of critical thinking of future teachers in the process of mastering the methodology of teaching foreign literature	Гричаник Наталія Формування критичного мислення майбутніх учителів у процесі опанування методики навчання зарубіжної літератури	80
Yaroslav Humeniuk Creative thinking in the analysis of non-standard physics problems. mind vs. shi	Гуменюк Ярослав Креативне мислення при аналізі нестандартних задач з фізики. розум проти ші	82
Nataliia Demchenko Case method as a tool for developing critical thinking of future psychologists in the process of studying age psychology	Демченко Наталія Кейс-метод як інструмент розвитку критичного мислення майбутніх психологів у процесі вивчення вікової психології	84